

1.ÜNİTE ÖZETİ

EDEBİYAT VE FELSEFE İLİŞKİSİ

Konusu insan olan ve dili araç olarak kullanan edebiyatın felsefe, psikoloji, coğrafya gibi pek çok bilimle ilişkisi vardır. Bir şair ya da yazarın görüş ve düşüncelerinin felsefî bir görüşle uzaktan veya yakından bir ilişkisinin olması kaçınılmazdır. Edebî bir eser ortaya koyan sanatçı da eserlerine bu görüş ve düşüncelerini yansıtacaktır. O yüzden edebiyatla felsefe birbiriyle sıkı bir ilişki içindedir.

Edebiyat-felsefe ilişkisinin bir başka kaçınılmaz zorunluluğu da, her ikisinin de dil üzerine inşa edilmiş olmalarıdır. Gerek yazar ve şairin duygu, hayal, intiba, gözlem ve düşüncelerini; gerekse filozofun düşüncelerini diğer insanlara aktarabilecekleri tek iletişim vasıtası dildir. Elbette edebiyatın diliyle felsefenin dili birbirinden çok farklı ve başkadır.

EDEBİYAT İLE PSİKOLOJİ VE PSİKİYATRİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Edebiyat, insan yaşamını konu alır; bu nedenle edebiyatla psikoloji sıkı bir ilişki içindedir. Edebiyatın kimi türlerinde örneğin gerçekçi hikâyelerde, romanlarda, oyunlarda; psikolojik bir olayın içinde yaşayan insanın betimleme ya da ruhsal çözümlemesi yapılır. Böylelikle edebiyatın bilim, psikoloji ve psikiyatriyle ilişkisi ortaya çıkar.

Psikolojinin edebiyata vereceği en büyük desteklerden biri, yine onun ruhuna uygun olan insanın iç evreniyle ilgili tespitleri olacaktır. Özellikle roman ve hikâye tahlillerinde başvurulan şahıs kadrosu tasniflerinde psikolojiden oldukça detaylı bilgiler alınabilir.

DİLİN TARİHİ SÜREÇ İÇERİSİNDEKİ DEĞİŞİMİNİ ETKİLEYEN SEBEPLER

Dil, canlı bir varlıktır.

Dil, olmuş bitmiş, sona ermiş, son şeklini almış, belli bir kalıba dökülmüş ve donmuş bir varlık değildir. O, kuralları içinde, başlangıçtan beri, kesintisiz bir şekilde devam etmiş, bu devamlılık içinde, kendini yenileyerek bazı değişikliklere uğramıştır.

Dil, toplum hayatı ile birlikte yürür. Toplumdaki değişmeler dile de yansır. Bunun için dilin kelime varlığı son şeklini almış, tamamlanmış, altına çizgi çekilmiş bir sayı değildir. Dil, yeni nesne ve kavramlara kendi imkânları ile yeni karşılıklar bulur. Dil, durmadan yeni kelimeler üretir.

Örneğin, Türklerin İslamiyet'i kabul etmesinden sonra Türkçe, kendine Arapça ve Farsçadan birçok sözcük edinmiştir. Yine Türkler göçebe hayattan yerleşik hayata geçince, yerleşik hayat ile ilgili sözcükler için yeni karşılıklar, yeni kelimeler türetilmiştir.

Dil değişimi her zaman olumlu yönde olmaz, bazen yabancı sözcüklerin dile fazlaca yerleştii dönemler olur. Türkçe karşılıkları varken yabancı sözcüklerin kullanılması dilin değişimini olumsuz etkileyen bir toplumsal etkidir.

İLK ÖRNEKLERDEN GÜNÜMÜZE TÜRKÇENİN ÖNEMLİ SÖZLÜKLERİ

Türk dilinin ilk sözlüğü, Kâşgarlı Mahmut'un yazdığı Divanü Lügâti't-Türk'tür. Türk topluluklarının dili, edebiyatı, yaşayışı ve âdetleri üzerine yirmi yıla yakın malzeme topladıktan sonra Bağdat'a gelen Kâşgarlı, 1072 yılında yazmaya başladığı eserini 1074 yılında tamamlayarak Halife Muktedî Biemrillah'a sunmuştur. Divanü Lügâti't-Türk, bütün Türk illerini ve dillerini kapsayan, bin yıl öncesinin Türk toplulukları hakkında önemli bilgiler içeren kaynak eserdir.

Mukaddimetü'l-Edeb, Divanü Lügâti't-Türk'ten yaklaşık altmış yıl sonra ise Harezmi sahasında hazırlanmış olan, Arapça öğrenmek isteyenlere yararlı olabilecek bir eserdir. Türk asıllı olmakla birlikte Arap sözlükçülük geleneğinde önemli bir yere sahip olan Zemahşeri'nin yazdığı bu eser, Harezmi Türkçesi için dil malzemesi içermektedir.

Codex Cumanicus, Karadeniz'in kuzeyinde yaşamış olan Kuman (Kıpçak) Türklerinin söz varlığı ve sözlü edebiyat ürünleri ile ilgili derlemelerden oluşur, XIII. yüzyıl sonlarında hazırlandığı sanılmaktadır. Kumaların dil malzemesinin Latin harfleriyle ortaya konulduğu eserin ilk bölümü Kuman Türkçesinin söz varlığı ile birlikte dil bilgisi kurallarından oluşmaktadır. İtalyanlar tarafından hazırlanmış olabileceğinden 'İtalyan bölümü' diye adlandırılan eserin bu bölümünde Latince sözcüklerin Farsça ve Kıpçakça karşılıkları verilmiştir.

Türkçeden Türkçeye sözlükler ise XVIII. yüzyıldan itibaren hazırlanmaya başlanacaktır. Mehmed Esad Efendi'nin Lehçetü'l-lügat (XVIII. yüzyıl), James W. Redhouse'un Müntahabat-ı Türkiyye (1842) ve Müntahabat-ı lügat-ı Osmanıyye (1852), Ahmed Vefik Paşa'nın Lehçe-i Osmani (1876) ve nihayet Şemseddin Sami'nin Kamus-ı Türki (1900) adlı sözlükleri Türk sözlükçülüğünün en önemli ürünlerinden yalnızca birkaçıdır. Bunlar içerisinde Kamus-ı Türki kendisinden sonra hazırlanan pek çok sözlüğe kaynaklık etmiş, sözlükçülüğümüzün dönüm noktalarından olmuştur.

1960 SONRASI HİKÂYE ANLAYIŞI

Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren hikâyeciliğimizin öncü isimleri Memduh Şevket Esenal, Sait Faik Abasıyanık, Sabahattin Ali, Haldun Taner gibi sanatçılar olmuştur. Bu sanatçıların açtığı yollar; birçok yazarın yeni ürünleriyle çeşitlenmiş, zenginleşmiş ve hikâye sanatının nitelikli örneklerinin verilmesine zemin hazırlamıştır.

1950'lerden sonra özellikle şekil yönünden yenilikler ve tema çeşitliliği, hikâye dünyamızda büyük gelişmeler oluşturmuştur. Tema ve şekil yönünden çeşitlenen

hikâye türünün gelişiminde Orhan Kemal, Oktay Akbal, Necati Cumalı, Orhan Duru gibi sanatçıların yanında Mustafa Kutlu'nun da önemli bir yeri vardır.

Cumhuriyet Dönemi hikâyeciliğinde, özellikle 1960 sonrasında, artık geleneksel anlatımın dışında gelişen bir sanat anlayışı ortaya çıkmıştır. Bu dönemde bir yandan toplumcu gerçekçilik gelişirken bir yandan da yazarlar, toplumsal sorunların getirdiği tedirginlik ve bunalımları psikolojik çözümlenmelerle okuyucuya yansıtmışlardır. Bu dönemden sonraki hikâye yazarlarının değişmeyen ortak özellikleri, alışlagelmiş tema ve kurgulardan sıyrılarak yeni arayışlara yönelmeleridir. Yeni ifade yolları arayan ve farklı teknikleri eserlerinde kullanmaya çalışan sanatçılar, edebiyatta modernist anlayışla ürünlerini vermeye başlamışlardır.

Modernist eğilim taşıyan eserler, toplumla beraber bireyi de önemsemiştir.

Modernizmi esas alan eserlerde dil ve anlatımda geleneksel tekniklerin dışına çıkılarak bilinç akışı, iç konuşma, geriye dönüş gibi anlatım tekniklerine yer verilmiştir. Klasik eserlerde temel alınan olay, karakter, çevre unsurları önemsizleştirilmiş; simge, imge, bakış açısı, ironi, çağrışım önem kazanmıştır.

Modern yaşamdaki bireyin bunalımı, toplumla çatışması, yalnızlığı, huzursuzluğu, topluma yabancılaşmasının anlatıldığı bu eserlerde sıradan bir zaman akışı kullanılmaz; eserdeki kişi veya kişiler aynı zaman dilimi içinde değişik zaman dilimlerini yaşar.

Modernizmle birlikte özellikle gerçeklerin göründükleri gibi olmadığı anlayışı yerleşmiş, yerleşik kuralları ve toplumun sıradanlığını eleştirme düşüncesi ağırlık kazanmıştır.

Türk edebiyatında Ferit Edgü, Bilge Karasu, Orhan Pamuk, Adalet Ağaoğlu, Nezihe Meriç, Pınar Kür, Latife Tekin, Yusuf Atılgan gibi sanatçıların eserlerinde modernizmin izleri görülür.

KÜÇÜREK HİKÂYE (MİNİMAL HİKÂYE)

Bu hikâyeler; betimlemeye ve çözümlenmeye dayanmayan, yalnızca bir anın saptaması olan anlatılardır. Çok kısa olmalarına rağmen bu hikâyeler yazarının dile hâkimiyetini, kelime dağarcığını, kurgu yeteneğini, duygu ve düşünce dünyasının derinliğini gösteren yoğun anlatımlardır. Küçürek hikâyeye uzadıkça okuru uyaran, vurucu etkisini yitirir.

Küçürek hikâyeler, az sayıdaki kelimeyle yoğun anlamlar aktarma gücüne sahip olan sanatsal iletişim araçlarıdır. Küçürek hikâyenin üç önemli belirleyici özelliği vardır: Kısalık, yoğunluk ve birlik. Bu tür hikâyede anlam yoğunluğu, doku zenginliği ve biçim sıklığı dikkat çeker. Hikâyenin içeriksel ve nesnel ölçüleri, küçük boyutlara sahiptir. Yazar, okuyucu üzerinde sanatsal bir etki yaratmak ve bu etkiyi artırmak amacıyla hikâyenin içeriğinin boyutlarını kasıtlı olarak küçültür. Bu nedenle kelime eksiltme, zaman-mekân ayrıntılarını silme ve bir urumu minyatürleştirme küçürek hikâyelerin en çok yararlandığı anlatı unsurlarıdır.

Ferit Edgü, Haydar Ergülen, Hulki Aktunç, Necati Tosuner, Vüs'at O. Bener, Murat Yalçın gibi sanatçılar küçürek hikâye tarzında eser veren sanatçılardandır.

SAF (ÖZ) ŞİİR

• **Türk edebiyatında "Saf Şiir" eğilimi** Ahmet Haşım'ın "Şiir Hakkında Bazı Mülâhazalar" adlı makalesiyle (Türk edebiyatında ilk poetika örneği kabul edilir.) başlar.

• Sanatın bir form sorunu olduğuna inanan bu şairler için önemli olan iyi ve güzel şiir yazmaktır. Bu anlayışla kendilerine özgü özel bir imge düzeni oluştururlar. Özgün ve yaratıcı olan bu imgeler, dilin mantığına uygun ve dilin anlam alanını genişletip dile yeni olanaklar sunacak bir yapıya sahiptir. Dilde saflaşma düşüncesi, kendini rahat şiir yazma şeklinde başat öge olarak gösterir. Şiirsel söylemin zirvesine ulaşmak düşüncesiyle dilin yücelişi paralellik gösterir.

• Şiirde her türlü ideolojik sapmanın dışında kalarak sadece okuyucuda estetik haz uyandıran şiir yazma eğilimi, bu şairleri her türlü mektepleşme eğiliminin dışında kalıp müstakil şahsiyetler olarak şiir yazmaya yöneltmiştir.

• Şiiri soylu bir sanat olarak kabul eden bu şairlerde düşsel (hayali) ve bireysel yön ağır basar. İçsel ve bireyci bir yaklaşımla evrensel insan tecrübesini dile getirirler.

• Saf şiir anlayışında estetik tavır ön plandadır. Bu anlayıştaki şairler didaktik bilgidan uzak durup; bir şey öğretmeyi değil, musikiyle ya da musikinin çağrıştırdığı, uyandırdığı imgelerle insanın estetik duyarlılığını doyumayı amaç edinirler. Kısacası bu şairler şiirde anlama fazla önem vermezler. Anlaşılmak için değil; duyulmak, hissedilmek için şiir yazarlar.

• Şiirde biçim endişesi duyan bu şairlerde dize ve dil baş tacıdır. Disiplinli çalışarak mükemmele varan halis şiir yazma endişesi kendini hissettirir.

• Şiirde biçim endişesi duyan bu şairlerde dize ve dil baş tacıdır.

• Disiplinli çalışarak mükemmele varan halis şiir yazma endişesi kendisini hissettirir.

• Gizemsellik, simgecilik, bireysellik, ruh, ölüm, masal, rüya, mit temalarının yoğunca işlendiği bu şiirler zekâ ve bilincin disipliniyle bütünleştirilerek yazılmıştır.

Yedi Meşaleciler saf şiir akımına bağlı olarak eser veren edebi gruptur.

Sembolizm akımının etkisindedirler.

TEMSİLCİLERİ

Ahmet Haşım, Necip Fazıl Kısakürek, Yahya Kemal Beyatlı, Ahmet Hamdi Tanpınar, Cahit Sıtkı Tarancı, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Ziya Osman Saba, Ahmet Muhip Dıranas, Behçet Necatigil, Asaf Halet Çelebi

SEMBOİZM (SİMGEÇİLİK)

19. yüzyılın ikinci yarısında parnasizme tepki olarak ortaya çıkmış bir akımdır. Sembolistler, semboller aracılığıyla dış çevrenin insan üzerindeki etkilerini ve izlenimlerini anlatmışlardır.

Sembolizmin Özellikleri:

1. Sembolizm, şiire duygu ve hayali getirmesi yönüyle romantizmle benzerlik taşır.
2. Sembolistler, dış dünyanın görüntülerini somut nesnel gerçeklikleriyle değil de; bu görüntülerin sezgilerinden, izlenimlerinden yansıyan niteliklerini şiire aktardılar.
3. Sembolistler, sembol ve mecazlarla dolu kapalı bir anlatımı seçtiler. Herkesçe farklı algılanabilecek yorumlanabilecek şiiri hedeflediler.
4. Sembolistler "sanat için sanat" görüşüne bağlı kalarak toplumsal, siyasal sorunlara uzak durdular.

Türk edebiyatında bu anlayışın ilk uygulayıcısı Cenap Şahabettin'dir. Ancak bu akımın en başarılı örneklerini veren şairimiz Ahmet Haşım'dır. Kimi yönleriyle Cahit Sıtkı Tarancı, Ahmet Hamdi Tanpınar ve Ahmet Muhip Dıranas gibi şairler de bu akımın izlerini taşırlar.

NECİP FAZIL KISAKÜREK

“ Kaldırımlar” şiiri ile ünlenmiş hatta uzun süre “Kaldırımlar Şairi” olarak anılmıştır. Sakarya Türküsü, Çile, Bekleyen, Beklenen, Zindandan Mehmed'e Mektup diğer ünlü şiirleridir.

Ağaç ve Büyük Doğu dergilerini çıkarır.

Türk Edebiyatı Vakfı, 1980 yılında Necip Fazıl'a Sultanü'ş-şuara (Şairler Sultanı) unvanını vermiştir.

Şiir: Çile, Kaldırımlar, Sonsuzluk Kervanı, Örümcek Ağı, Ben Ve Ötesi, Esselam

Tiyatro: Tohum, Ahşap Konak, Bir Adam Yaratmak, Reis Bey Roman: Aynadaki Yalan

Anı – Otobiyografi: Kafa Kağıdı, Cinnet Mustatili, Babıali, O ve Ben

AHMET MUHİP DIRANAS

Fahriye Abla, Olvido, Serenad, Kar, Ağrı en tanınmış şiirleridir. Tiyatro: Gölgeler, O Böyle İstemezdi

AHMET HAMDİ TANPINAR

En önemli şiiri “Bursa'da Zaman” adlı şiiridir. En önemli romanı “Huzur”dur. Her biri kişilerinin adları ile anılan dört ana bölümden oluşan Huzur, Tanpınar'ın anılarından izler taşır. Romanın 4 önemli kişisi ve bölümü şunlardır: Mümtaz, Nuran, Suat, İhsan.

“Beş Şehir” adlı deneme kitabında “Bursa, İstanbul, Ankara, Konya, Erzurum” şehirlerini kültürel tarihi ve mimari açılarından anlatmıştır.

Roman: Huzur, Saatleri Ayarlama Enstitüsü, Sahnenin Dışındakiler, Mahur Beste, Aydaki Kadın

Öykü: Abdullah Efendinin Rüyalari, Yaz Yağmuru Deneme: Beş Şehir, Yaşadığım Gibi

CAHİT SITKI TARANCI

Ölüm, şiirlerinde en çok işlediği temadır. Yalnızlık, yaşama sevinci şiirlerindeki diğer temalardır.

İkinci şiir kitabı “Otuz Beş Yaş” adlı kitapta yaşama sevinci ve ölüm endişesini karşı karşıya getirir. Desem ki, Haydi Abbas, Memleket İsterim, Gün Eksilmesin Pencereden şiirleri ünlüdür.

Şiiri, kelimelerle güzel şekiller kurma sanatıdır, diye tanımlar. Sembolizm etkisinde kalmıştır.

“Ziya'ya Mektuplar” adlı eserinde şiire dair görüşlerini ortaya koymuştur.

Şiir: Ömrümde Sükut, Otuz Beş Yaş, Düşten Güzel, Sonrası Mektup: Ziya'ya Mektuplar

ASAF HALET ÇELEBİ

Bir sezgi şairi ve mistik şairdir. Şiirlerinde soyut bir âlemi anlatmıştır. Şiirleri: He, Lamelif,

YEDİ MEŞALECİLER

Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatının ilk edebi topluluğudur. Sanat için sanat anlayışındadırlar.

1928 yılında Sabri Esat Siyavuşgil, Ziya Osman Saba, Yaşar Nabi Nayır, Vasfi Mahir Kocatürk, Cevdet Kudret Solok, Kenan Hulusi Koray ve Muammer Lütfi Bahşi'nin şiirlerini “Yedi Meşale” adını verdikleri bir kitapta toplamaları ile başlayan bir harekettir.

Bu kitabın ön sözünde **içtenlik, canlılık ve daima yenilik** ilkeleri doğrultusunda alışlagelmiş konuların ötesine geçerek yeni bir üslupla eser vereceklerini, Türk edebiyatının taklitten uzaklaştırarak dünya edebiyatı karşısında daha önemli bir noktaya çıkaracaklarını ilan etmişlerdir. Beş Hececilere tepki olarak ortaya çıkan ve yeni bir devir başlatma hevesi ile

hareket eden Yedi Meşaleciler kendilerinden önceki edebi hareketleri yetersiz olarak değerlendirmişlerdir.

Kitabın ön sözünü Yaşar Nabi yazmıştır. Beş Hececilerin şiirlerini sığ olmakla suçlamışlardır.

ZİYA OSMAN SABA

Yedi Meşale grubu içinde şiire en sadık kalan isimdir. Yedi Meşale grubunun kurucuları arasındadır. “Sebil ve Güvercinler” şiiri ile tanınmıştır. Uzun yıllar hece ile yazmış, 1940 sonrasında serbest şiirler yazmıştır.

Şiirlerinde anılara düşkünlük, çocukluk özlemi, ev aile sevgisi, küçük mutluluklar, yoksul yaşamlara karşı utanç ve acıma, sevgi, öte dünya özlemi gibi konuları işlemiştir.

Şiir: Sebil ve Güvercinler, Geçen Zaman, Nefes Almak Öykü: Mesut İnsanlar

Fotoğrafhanesi

KENAN HULUSİ KORAY

Yedi Meşaleciler içinde tek hikayeci olarak dikkati çekmiştir. Küçük hikaye tarzını benimsemiştir. Cumhuriyet döneminde korku türünde örnekler veren ilk hikayecidir. “Bahar Hikayeleri” adlı eserindeki bazı öykülerinde korku ve esrar(sırlar) temasını işlemiştir.

Roman : Osmanoflar

YAŞAR NABİ NAYIR

1933'te çıkarmaya başladığı Varlık dergisi ve kurduğu Varlık Yayınevi ile adı özdeşleşmiştir. Varlık, edebiyatımızın en uzun ömürlü dergisidir ve hala aylık olarak çıkarılmaktadır.

VASFİ MAHİR KOCATÜRK

Milli edebiyat akımına yakın nitelikler taşıyan şiirleriyle, epik şiirleri ile tanınmıştır. Halk şiiri biçim özelliklerinden yararlanarak hece ölçüsüyle yazmıştır. Şiirlerinde kahramanlık duygusu, fedakârlık, milli şuur, vatan ve millet sevgisi gibi konu ve temaları işlemiştir.. Büyük Türk Edebiyatı Tarihi’ni yazmıştır.

Şiir: Tunç Sesleri, Geçmiş Geceler, Ergenekon...

CEVDET KUDRET SOLOK

Yedi Meşaleciler arasında şiirlerini “Birinci Perde” adıyla bir kitapta toplayan ilk şairdir. Yalnızlık ve özlem temalarını çokça işlemiştir.

Roman: Havada Bulut Yok Deneme: Dilleri Var Bizim Dile Benzemez

SABRİ ESAT SİYAVUŞGİL Şiir: Odalar ve Sofalar

MUAMMER LÜTFİ BAŞŞİ Yedi Meşale grubundan ayrılan ilk kişidir. Grup dağıldıktan sonra edebiyat ile ilişkisini kesmiş, herhangi bir eserini yayımlamamıştır.

CUMHURİYET DÖNEMİNDE HİKÂYE

Cumhuriyet Dönemi'nin 1940-1960 yılları arasında hikâyeciliğimiz dört safhada gelişim göstermiştir.

❖ Toplumcu Gerçekçi Hikâye
❖ Bireyin İç Dünyasını Ele Alan Hikâye
❖ Millî – Dinî Duyarlılıkları Yansıtan Hikâye
❖ Modernist Hikâye

1. TOPLUMCU GERÇEKÇİ HİKÂYE

- ❖ Toplumcu gerçekçilik 1917 Rus Devrimi ile başlayıp I. Dünya Savaşı yaygınlaşmıştır.
- ❖ Türk edebiyatında 1930'lu yıllardan itibaren görülmeye başlanmış; şiir, hikâye ve roman türlerinde etkili olmuştur. Bu eğilim, hikâye ve romanda Sabahattin Ali ve Sadri ertem ile başlamıştır.
- ❖ II. Dünya Savaşı'nın getirdiği yeni konu ve temalar, savaş sonrası kurulan düzenle ortaya çıkan yeni insan tipi, bu dönem hikâyelerini etkilemiştir.
- ❖ Bu anlayışla yazılan hikâyeler işçilerin ve dar gelirli olanların yaşamını köyden kente göçün ortaya çıkardığı sorunları, köylerdeki toprak kavgalarını, ağa-köylü, zengin- fakir, güçlü-güçsüz, patron – işçi vb. çatışmaları yansıtmıştır.
- ❖ Toplumsal düzensizlik ve adaletsizlik sorgulanmış; yoksulluk, işsizlik, kan davası, köy ve köylü sorunları ele alınmıştır.
- ❖ Realizm ve natüralizm akımları etkili olmuştur.
- ❖ **Temsilcileri:** Orhan Kemal, Kemal Tahir, Yaşar Kemal, Kemal Bilbaşar, Fakir Baykurt, Aziz Nesin, Samim Kocagöz, Necati Cumalı, Haldun Taner

2. BİREYİN İÇ DÜNYASINI ESAS ALAN HİKÂYE

- ❖ Bu alanda eser veren yazarlar modern hayatın insan üzerindeki etkilerini belirlemek için psikoloji biliminden ve Freud'un psikanaliz kuramından yararlanmışlardır.
- ❖ Hikâyelerde bireyin bunalımı, yabancılaşması, yalnızlığı, sıkıntısı, kendisiyle hesaplaşması, bilinçaltı vb. konular ele alınmış; olay örgüsüne bağlı merak unsuru ikinci planda kalmış, bireyin psikolojik durumu ve iç çatışmaları ruhsal tasvirlerle anlatılmıştır.
- ❖ Karakterlerin zihinlerinden nelerin geçtiğini aktarabilmek için bilinç akışı, iç konuşma vb. teknikler kullanılmıştır.
- ❖ Varoluşçuluk akımından etkilenilmiştir.
- ❖ **Temsilcileri:** Tarık Buğra, Ahmet Hamdi Tanpınar, Memduh Şevket Esendal, Sabahattin Kudret Aksal Oktay Akbal, Nezihe Meriç, Yusuf Atılgan

3. MİLLÎ – DİNÎ DUYARLILIKLARI YANSITAN HİKÂYE

- ❖ Millî – dinî ve ahlaki değerler önem verilmiştir.
- ❖ Dinî duyarlılığı yansıtan yazarlar edebiyatı araç olarak kullanmışlar; kıssadan hisse vererek mesaj vermeyi amaç edinmişlerdir.
- ❖ Modernizmin getirdiği bilim, teknoloji akılcılık kavramlarına karşı bilinçaltı, metafizik, duygu, sezgi, altıncı his vb. kavramlar ön plana çıkarılmıştır.
- ❖ Anadolu insanının yaşam tarzı anlatılmış; yanlış Batılılaşmanın getirdiği ahlaki bozukluklar, geri kalmış halk arasındaki hurafeler üzerinde durulmuştur.

- ❖ Realist bir anlayışla olay ve durum hikayeleri yazılmıştır.
- ❖ **Temsilcileri:** Hüseyin Nihal Atsız, Sevinç Çokum, Necip Fazıl Kısakürek, Samiha Ayverdi, Rasim Özdenören

4. MODERNİST HİKÂYE

- ❖ Modernist eserlerde toplumdaki değer çatışmaları, bireyin bunalımları, karmaşık ruh hali, yerleşik değerlere isyan, şiire özgü söyleyişlerden de yararlanarak, çağrışımlara açık bir biçimde sembollerle anlatılır.
- ❖ Dil ve anlatımda geleneksel tekniklerin dışında arayışlara gidilir.
- ❖ Modernizmi esas alan metinlerde alegorik (simgesel) anlatıma önem verilir.
- ❖ Modernizmi esas alan hikâyelerde olay olmakla birlikte esas olan, olayın birey üzerindeki etkisini anlatmaktır.
- ❖ Modernizmi esas alan eserlerde yalnızlık, toplumdan kaçış, geleneksel değerlere başkaldırı gibi konular işlenir.
- ❖ Modernizmi esas alan eserlerle bireyin iç dünyasını esas alan eserler arasında insan psikolojisine yaklaşım bakımından yakınlıklar vardır.
- ❖ Modernizmi esas alan eserler, varoluşçuluk akımından etkilenmiştir. Varoluşçuluğa göre, dünyadaki diğer varlıklardan farklı olarak önce var olan sonra ne olduğu belirlenen birey kendi özünü arar, kendisi olmaya çabalar, bu bakımdan birey yaşadığı toplumla da çatışma içindedir.
- ❖ **Temsilcileri:** Nezihe Meriç, Yusuf Atılgan, Ferit Edgü, Vüsat Orhan Bener, Sait Faik Abasıyanık, Haldun Taner

ROMAN VE HİKAYEDE ANLATIM TEKNİKLERİ

1. Anlatma (Tahkiye Etme) Tekniği

Anlatıcının birtakım olayları ve bu olaylar çevresindeki insanları, belli bir mekân ve zaman çerçevesinde okuyucuya/dinleyiciye nakletmesidir.

Anlatma tekniğinde okuyucu ile eser arasına anlatıcı girer. Okuyucu hemen her şeyi anlatıcı kanalıyla görür ve öğrenir. Okuyucunun dikkati anlatıcı üzerinde yoğunlaşır.

Özetleme Tekniği

Uzun bir zaman diliminde yaşanmış olayların ayrıntılardan arındırılarak ana hatlarıyla kısaca ifade edilmesidir. Varlığı belirgin şekilde hissedilen anlatıcı

olayları, kişileri veya diğer unsurlar özetleyerek anlatır.

Özetleme tekniğinde zaman atlamalarından ve olay genellemelerinden yararlanılır.

2. Gösterme (Sahneleme) Tekniği

Anlatıcının olayı anlatması değil; olayın, hareketin, tavrın, durumun dil vasıtası ile gösterilmesi, okuyucunun gözü önünde somutlaştırılmasıdır. Buna, hareketlerin ve varlıkların belirgin bir biçimde nitelendirilmesi de diyebiliriz.

Gösterme tekniği, hikayedeki şahısların sanki sahnede oynuyormuş gibi konuşturulmasıyla oluşturulur. Burada anlatıcı aradan çekilir. Olaylar, kişiler, varlıklar okuyucuya doğrudan sunulur. Anlatılmak istenen diyaloglarla anlatılır.

3. Diyalog Tekniği

Kahramanların karşılıklı konuşmalarına dayanan anlatım tekniğidir. Diyalog, bir gösterme tekniğidir.

4. Bilinç Akışı Tekniği

Bu teknik, kişilerin iç dünyalarını aracısız olarak okura iletme olanağı sağlar. Kahramanın duygu ve düşünce dünyası düzensiz bir şekilde verilir. Bireyin zihninden geçenler, birbirinden bağımsız cümlelerle âdeta bir sayıklamayı andırır biçimde sergilenir. Duygu ve düşünceler art arda sıralanır. Düşüncelerde mantıksal bir bağ yoktur. Bilinç akışı, bir gösterme tekniğidir.

5. İç Konuşma (Monolog) Tekniği

Kahramanın sessiz bir biçimde içinden konuşmasıdır. Bu teknik, daha çok, kişilerin iç dünyasını aracısız bir şekilde okuyucuya sezdirme amacına hizmet eder. Bu tekniğin uygulandığı bölümlerde anlatıcının varlığı ortadan kalkar.

Kendi kendisiyle konuşan kahramanın düşünceleri, düzenli ve sistematiktir. İç konuşma, bir gösterme tekniğidir.

6. İç Çözümleme

Kişinin iç dünyalarının (duygu, düşünce, psikoloji, ruh dünyası) anlatıcı tarafından anlatılmasıdır. Anlatıcı, kahramanın aklından geçenleri sanki onun karşısında durup da okuyormuş gibi verir.

7. Geriye Dönüş (Flashback):

Hikâye ve romanlarda konunun akışını keserek geriye, konuyla ilgili geçmişteki bir olaya dönme tekniğidir. Bu teknikten tiyatro ve sinemada da yararlanır.

8. Montaj

Sanatçının, bir kişiye ya da anonim bir sözü, metni; kendi eserine derinlik, çağrışım zenginliği, üslup çeşitliği sağlamak amacıyla aktarmasıdır. Şiirde kullanılan irsalimesel sanatına benzeyen bu teknikte eserle “montaj metni” arasında uyum ve bütünlük bulunur. Postmodern romana kadar sınırlı kullanılan bu teknik, postmodern romanla birlikte farklı boyutlara ulaşmıştır.

9. Leitmotif

Herhangi birtavır, hareket veya sözün, eserde çeşitli vesilelerle birçok kez tekrar edilmesidir. (Kişileri ve nesnelere sembolize eden sürekli tekrarlanan ve

simgeleşen ifade kalıplarıdır.) Sanatçılar bu teknikle öncelikle içerikte sürekliliği sağlama amacı güder. Leitmotif, edebi metne simetrik ve estetik bir değer kazandırır.

Postmodernist romanlarda üst kurmaca, metinler arasılık, pastiş, ironi, parodi, kolaj gibi teknikler de vardır.

1. Üstkurmaca

Kurmacanın örtülü veya açıkça bozulup başka bir kurmacaya yar verilmesiyle oluşan “kurmaca içinde kurmaca”dır. Üstkurmaca ana hatlarıyla üç değişik şekilde görülür:

a) Pastiş

Postmodern romanda çeşitli metin türlerinin biçim ve anlatım özelliklerinin taklit edilmesidir.

Pastiş; postmodernist romanda biyografi, otobiyografi, destan, masal, halk hikâyesi, efsane gibi türlere özgü üslup öğelerini, söyleyiş tarzlarını metnin temel üslubu edinmek şeklinde kullanılmaktadır. Pastişte taklit, metnin ancak üslubuyla sınırlı kalır. Metnin konusu bu ilişkinin dışındadır. Dolayısıyla pastiş, üslûbun taklididir.

b) Parodi

Postmodern romanda daha önce yazılmış bir metnin içerik yönünden örnek alınmasıdır.

Bütüncül ya da kısmi olabilir. İlkinde yazar örneksediği metnin içeriğini ana konu bağlamında dönüştürerek kendi eserine uyarlayabilir. Pastişten farkı şudur: Pastiş belli bir türün üslûbunu, anlatma formatlarını taklit eder; parodi belli bir metnin konusunu taklit eder.

c) İroni

Postmodern romanda birtakım olguları ya da eserleri alaycı bir anlatımla söz konusu etmektir.

İroni, söylenmek istenilen şeyin tersini söyleyerek eleştirme vardır. Bazı yazarlar metinlerinde doğrudan eleştiri yapmak yerine ironi ile dolaylı eleştiri yapmayı tercih ederler. Saçma gelen şeyleri normalmiş gibi anlatarak bunun tersini düşünmemizi amaçlarlar.